

ریشه های مبارزه با پول شویی

مترجم: آرزو شکوری

عمیق تری مورد بررسی قرار دهیم، بهتر است نخست نگاهی به ریشه های پول شویی همچون چگونگی جریان پول به داخل بازار داشته باشیم.

تاریخچه حواله (Havala)

تاریخچه حواله در خاورمیانه به هزاران سال پیش برمی گردد که در زبان عربی به معنی انتقال است. حواله، سیستم بانکی سنتی بوده که حدود سه هزار سال پیش توسط فینیقی ها ابداع و سپس از سوی مهاجران یهودی به اروپا معرفی شد.

نمی توان با اطمینان گفت چه زمانی اولین بار پدیده پول شویی رواج یافت اما فرضیه مشترک این است که در زمان های قدیم بازرگانان به منظور حفظ ثروت خود ناچار بودند آن را از فرمانروایان مخفی نگه دارند، اما همواره احتمال به یغما رفتن ثروت آنها از سوی فرمانروایان وجود داشت. در نتیجه بازرگانان تصمیم گرفتند ثروت خود را جابه جا کرده و در فعالیت های

این مقاله به بحث در مورد ریشه های مبارزه با پول شویی (AML) با نگاهی بر سیستم حواله (Hawala) و تأثیر آنها روی پول شویی حاضر می پردازد.

دستورالعمل های مبارزه با پول شویی، پس از واقعه یازده سپتامبر ۲۰۰۱ در مرکز تجارت جهانی آمریکا که به شدت از سوی کلیه کشورها مورد مخالفت قرار گرفت، در سطح بین المللی مطرح شد. با این حال، افراد عادی ممکن است توجهی به مبارزه با پول شویی نداشته باشند، زیرا این امر بیشتر روی اقتصاد و عملکرد کشورها و مؤسسات تأثیر می گذارد نه روی افراد.

پول شویی، فرآیند کتمان منبع غیرقانونی و ماهیت مجرمانه وجوه و تبدیل پول غیرقانونی حاصل از فعالیت های غیرقانونی یا مجرمانه به پول تمیز برای توجیه قانونی منبع وجوه است.

پیش از آنکه موضوع مبارزه با پول شویی را به طور

تجاری در ایالت‌های مختلف یا خارج از کشور سرمایه‌گذاری کنند.

حواله؛ هدفی برای پول شویان

دلیل اصلی استفاده از سیستم حواله، اعتماد، سرعت و مقرون به صرفه بودن آن است. بانک‌ها دارای روابط تجاری بوده‌اند، ولی سیستم حواله شامل شبکه‌ای از ارتباطات است که اشخاص برای انجام دادن فعالیت‌های تجاری به آنها تکیه می‌کنند و این شبکه از طریق مشتریان کنونی آنها رشد کرده است.

برای مثال، حواله تلگرافی از طریق بانک زمانبر بوده و کارمزد آن نیز بسیار بالا است (افتتاح حساب و تلگراف هفت تا ده روز کاری طول می‌کشد و برای هر معامله کارمزد در نظر گرفته می‌شود، در حالی که سیستم حواله می‌تواند در روز کاری بعد با کارمزد متوسط برای مبلغ حواله شده انجام شود). امروزه، بیشتر حواله‌ها از طرف کارگران مهاجر از آسیا (هند و دیگر کشورهای آسیایی) که در کشورهای نفتی خاورمیانه مانند امارات متحده عربی و عربستان سعودی کار می‌کنند و برای خانواده‌های خود پول می‌فرستند، انجام می‌شود.

این سیستم تحت نظارت قانونی نبوده و در طول قرن‌های متوالی برای مردم این منطقه عادت شده است. به تدریج، باند پول شویی حوزه فعالیت خود را به چنین زمینه‌های جدید و انعطاف پذیر کشاندند تا وجوه تحت پول شویی برای خرید دارایی‌های مختلف در بخش املاک و مستغلات، فعالیت‌های تجاری حاضر و تأمین مالی فعالیت‌های بازرگانی مورد استفاده قرار گیرند.

فضای اینترنتی که با پیشرفت بانکداری اینترنتی، شرط‌بندی اینترنتی، معاملات ارزی اینترنتی، معاملات یک روزه، تجارت الکترونیک و... ایجاد می‌شود، بستر مناسب دیگری برای پول شویان است. از آنجا که ردیابی و کنترل معاملات غیرممکن بوده و به صورت دیجیتالی و در خارج از مرزها صورت می‌گیرند و همچنین هویت‌های جعلی قابل تشخیص نیستند، اینترنت وسیله مناسبی برای پول شویان به شمار می‌رود. این مشکل با معرفی کارت‌های هوشمند، جایزه‌های الکترونیکی و تلفن‌های همراه قادر به پرداخت، وخیم‌تر شده است.

بازار رو به رشد حواله (Hawala) بدون هیچ‌گونه نظارت قانونی خارجی فعالیت می‌کند که مشکلات عدیده‌ای را در زمینه مدیریت اقتصاد کلان پدید آورده است. اولاً، از آنجا که اغلب فعالیت‌های پولی در کشور در خارج از حوزه نفوذ بانک مرکزی انجام می‌گیرد، هیچ‌گونه کنترلی بر سیاست پولی یا مالی از

سیستم حواله متکی بر ترکیب سیستم‌های قدیمی تجاری اعتباری و شبکه‌های امانی شامل زبان و سیستم‌های ارتباطی مانند شبکه‌های تلفن همراه و بانکداری برون مرزی است که سیستم ارسال کارآمد، سریع و قابل اعتماد را تشکیل می‌دهد.

حواله، سیستم غیررسمی انتقال پول بر مبنای عملکرد و اعتماد در میان شبکه وسیعی از دلالتان پول است که بیشتر در خاورمیانه، آفریقا و آسیا مستقر هستند. در این فرآیند، مشتری مبلغی پول را تحویل داده و مشخصات گیرنده را (که معمولاً در شهر یا کشور دیگری زندگی می‌کند) به واسطه حواله برای انتقال وجه به گیرنده می‌دهد. واسطه حواله با یک واسطه دیگر حواله در شهر گیرنده تماس گرفته و دستورالعمل‌های پرداخت وجه (معمولاً پس از کسر کارمزد اندک) را اعلام می‌کند و قول می‌دهد بدهی خود را در تاریخ آینده تسویه کند.

ویژگی خاص این سیستم این است که هیچ سند کتبی وجود ندارد و معامله صرفاً بر مبنای اعتماد و اعتبار انجام می‌گیرد. هیچ‌گونه سابقه‌ای از معاملات جداگانه وجود ندارد و تسویه بدهی‌ها بین واسطه‌های حواله می‌تواند به اشکال مختلف انجام بگیرد (الزامی برای معاملات نقدی مستقیم وجود ندارد). حواله به علت انتقال سریع، آسان و ایمن وجوه و معمولاً با کارمزد بسیار پایین تر نسبت به کارمزد بانک‌ها جلب توجه می‌کند.

شبکه‌های حواله با بانک‌های اسلامی در سراسر جهان و تجارت کالا در جنوب آسیا مرتبط هستند. تنها بیش از ۲۰۰ بانک اسلامی در آمریکا و هزاران بانک در اروپا، آفریقای شمالی و جنوبی، عربستان سعودی، کشورهای حوزه خلیج فارس (به خصوص در مناطق آزاد دومی و بحرین)، پاکستان، مالزی، اندونزی و دیگر کشورهای آسیای جنوب شرقی وجود دارد.

بسیاری از کارشناسان بر این باورند که شبکه‌های جدید حواله در دهه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ به عنوان راهی برای غلبه بر موانع بر سر راه واردات طلا به آسیای جنوب شرقی و اجازه به جماعت دور از وطن برای ارسال پول به خانواده‌های خود در آفریقا، شبه قاره هند و خاورمیانه شکل گرفتند. شبکه حواله در هندوستان به طور کل از سوی ایندیپندنت برچیده شد، اما اتباع هندی، هنوز نقش بزرگی در شبکه‌های بین‌المللی حواله ایفا می‌کنند. شبکه‌های مشابه در سریلانکا، فیلیپین و بنگلادش نیز ریشه‌کن شدند.

سوی بانک مرکزی وجود ندارد. فعالیت‌های قراردادی احتیاطی و بازار باز بانک مرکزی، در جایی که مؤسسات مالی و ذخایر ارزی از سیستم رسمی خارج شوند، نمی‌توانند از کارایی لازم برخوردار باشند. ثانیاً، یک سیستم مالی بزرگ و غیررسمی با ظرفیت‌های بالقوه تسهیل معاملات مالی بزرگ و ناشناس، خود سیستم و کل کشور را در معرض خطر پول شویی و تامین مالی تروریستی قرار می‌دهد.

پول شویی؛ ریسک‌های موجود و اقدامات لازم

پول شویی در کل اشاره به از بین بردن منبع وجوه یا سود حاصل از فعالیت‌های مختلف غیرقانونی مانند قاچاق مواد مخدر، انسان، اسلحه، عتیقه جات و طلا، باندهای فساد، کلاهبرداری مالی، فروش غیرقانونی حیوانات حیات وحش و دیگر جرایم مشخص دارد. ریسک‌های مرتبط با پول شویی به شرح زیر است:

ریسک حقوقی / حیثیتی:

تبلیغات منفی در رابطه با فعالیت‌های تجاری یک موسسه باعث کاهش اعتماد مشتریان، اقدامات قانونی پرهزینه و کاهش درآمد خواهد شد.

ریسک عملیاتی: روش‌ها، برنامه‌ها و فن آوری داخلی ممکن است در معرض خطر ناکامی قرار گیرند.

ریسک متمرکز: امکان زیان حاصل از اعطای اعتبار بیش از حد به یک وام گیرنده وجود دارد. تمام این ریسک‌ها مرتبط با یکدیگر بوده و همگی آنها تهدیدی جدی برای بقای یک بانک به شمار می‌روند. اقداماتی که برای مقابله با این ریسک‌ها باید انجام شوند، عبارت است از:

- احراز هویت مشتریان (KYC) مهمترین اقدام پیشگیرانه

علیه پول شویی است که به بانک‌ها کمک می‌کند معاملات مشکوک را شناسایی کنند. KYC به معنای تلاش منطقی برای تشخیص هویت واقعی اشخاص و ذی نفع حساب‌ها، منابع وجوه و شناسایی ماهیت فعالیت تجاری مشتریان و طرف حساب مشتریان است.

- کنترل‌های کافی بر روی سیستم‌های موجود برای شناسایی، ارزیابی و مدیریت ریسک‌های مرتبط با پول شویی اعمال و گزارش به موقع در فواصل زمانی منظم در مورد فعالیت و کارایی سیستم‌ها تهیه شود.

- مستندات مناسبی از سیاست‌های مدیریت ریسک، کاربرد و تاریخچه ریسک آنها تهیه شود.

- در مورد کارکنان، پیش از استخدام و همچنین کسانی که به اطلاعات حساس دسترسی دارند، تحقیق شود.

- کارکنان طوری آموزش ببینند که معاملات مشکوک فوراً تشخیص داده شده و اقدامات سریع انجام گیرد.

پول شویی، فرآیند کتمان منبع غیرقانونی و ماهیت مجرمانه وجوه و تبدیل پول غیرقانونی حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی یا مجرمانه به پول تمیز برای توجیه قانونی منبع وجوه است

پیشرفت‌های اخیر

بانک‌ها از این موضوع آگاهند که کنترل‌های شدید در رابطه با پول شویی ضرورت دارد و شواهدی وجود دارد که در صنعت بانکداری با مسئله پول شویی با جدیت برخورد می‌شود:

- کلیه حساب‌ها نزد بانک‌های معتبر توسط نرم افزار AML (مبارزه با پول شویی) به دقت کنترل می‌شوند. میلیاردها دلار سرمایه گذاری شده است تا نقل و انتقالات، سپرده‌ها و برداشت‌های مشکوک ردیابی شود.

- بانک‌ها در پایگاه داده‌های آماری خود اطلاعات مشتریان موجود در لیست سیاه و لیست تحریم را نگهداری می‌کنند که به طور مرتب به روز می‌شود.

- مقررات مالی شدیدتر وضع شده و آژانس های نظارتی و اجرایی ایجاد و تقویت شده اند.
همزمان با این پیشرفت ها، در حالی که همکاری با بانک های صوری برون مرزی ممنوع و فعالیت تجاری با مشتریان بانک های کارگزار محدود شده، قوانین پنهان کاری و رازداری بانک ها نیز تعدیل شده است. بانک ها در عمل تبدیل به آژانس های اجرای قانون شده اند که مسئولیت تأیید هویت مشتریان خارجی و همچنین منبع و منشأ وجود آنها را به عهده دارند. همچنین صنایع خرید و فروش ارز و اوراق بهادار، شرکت های بیمه و خدمات انتقال وجه به عنوان کانال های پول کثیف مورد تحقیق و تفحص قرار می گیرند.
پردازش سیستمها به طور مستمر با هرگونه اطلاعات جدید در مورد

تحریم ها به روز می شود. بنابراین هر زمان کاربر نهایی درخواست مشکوکی مبنی بر پرداخت به مشتریان، بانکها یا کشورهای خاص دریافت کند، سیستم فوراً پیغام هشدار دهنده به کاربر می دهد. همچنین جزییات معاملات مشکوک برای مسئول مبارزه با پول شویی برای بررسی بیشتر ارسال می شود. مسئول مبارزه با پول شویی نیز در مورد منشأ معامله تحقیق کرده و با ارسال کننده وجوه از طریق مدیر روابط عمومی هماهنگی به عمل می آورد.

در زمان تماس با واحد رسیدگی به معاملات مشکوک، اطلاعات خاص به شرح زیر از شما درخواست می شود:

- ارزش (مبلغ)، زمان و مکان معامله
- نام، سن، نشانی، شماره تلفن، مشخصات اشخاص دخیل در معامله مشکوک و شرکای آنان
- نام بانک، کارت اعتباری یا دیگر اطلاعات مشخص موجود
- شرایط، جزییات و اتفاقاتی که تردید شما را برانگیخته

سیستم حواله متکی بر ترکیب سیستم های قدیمی تجاری، اعتباری و شبکه های امانی شامل زبان و سیستم های ارتباطی مانند شبکه های تلفن همراه و بانکداری برون مرزی است که سیستم ارسال کارآمد، سریع و قابل اعتماد را تشکیل می دهد

پول شویی در کل اشاره بر از بین بردن منبع وجوه یا سود حاصل از فعالیت های مختلف غیرقانونی مانند قاچاق مواد مخدر، انسان، اسلحه، عتیقه جات و طلا، باندهای فساد، کلاهبرداری مالی، فروش غیرقانونی حیوانات حیات وحش و دیگر جرایم مشخص دارد

است به علاوه آموزش های لازم توسط گروه مدیریت ریسک برای آشنایی با پیشرفت های اخیر در رابطه با مدیریت ریسک به کاربر نهایی انجام می گیرد.

نتیجه گیری

بر اساس GPML (طرح جهانی سازمان ملل بر علیه پول شویی) میزان پول شویی در سطح جهانی ۵۰۰ میلیارد دلار در سال برآورد می شود که نیمی از این مبلغ از کانال قاچاق مواد مخدر و نیم دیگر از طریق دیگر فعالیت های مجرمانه صورت می گیرد. با این وجود، منابع دیگر برآورد کرده اند که میزان فعالیت های پول شویی تا ۱۵۰۰ میلیارد دلار بالا رفته است و بانک های آمریکایی به تنهایی نزدیک به یک سوم پول کثیف دنیا را تحت عمل پول شویی قرار می دهند. با وجود این مبلغ، پول توقیف شده توسط مقامات امنیتی

از ۵۰۰ میلیون دلار تجاوز نکرده است که کمتر از ۱/۰ درصد میزان پول شویی است. نیاز به ردیابی و پیشگیری از پول شویی در حال حاضر بسیار بیشتر از سابق است.

بیش از ۱۵۰ کشور متعهد شده اند که اقداماتی را برای مبارزه با تامین مالی انجام دهند و بعضی از کشورها نیز دارایی های اشخاص، موسسات خیریه و شرکت های مشکوک را مسدود کرده یا قوانین و مقررات شدیدتری در رابطه با پول شویی وضع کرده اند. تک تک افراد در رشد اقتصادی یک کشور نقش مهمی دارند و باید از ریسک های موجود و اقدامات مربوط به پول شویی اطلاع حاصل کنند.

منبع: gtnews.com

به کوشش: **Rajesh Ramachandran**